

Jaak Fontier

Eigentijdse architectuur voor Brugge culturele hoofdstad 2002

De gehele twintigste eeuw lang werd in Brugge strijd geleverd tussen de voorstanders van de eigentijdse architectuur en hun opposanten: zij die voor alles het historische karakter van de binnenstad wilden bewaren en daarom meenden dat alle moderne of afwijkende bouwconcepties geweerd dienden te worden.

Dat Brugge in 2002 de titel kreeg van Culturele Hoofdstad was een unieke gelegenheid om te investeren in een nieuwe infrastructuur en, naar het voorbeeld van zoveel andere steden met een historisch verleden en patrimonium, enkele gedurfde initiatieven voor het onroerend erfgoed te ontwikkelen. Die kans om de bevolking te tonen dat hedendaagse architectuur wel degelijk in Brugge kan functioneren, dat Brugge het imago van openluchtmuseum waarin het heden is geëlimineerd, van zich af diende te schudden, werd gelukkig gegrepen. Het besef was doorgedrongen dat het bezit van een uniek decor niet volstaat en dat een actuele beleving essentieel is voor het voortleven. Terecht schreef Marc Dubois: 'Bevriezen is het leven ontnemen, is doodgaan.' (*Nieuwe architectuur in Brugge*, p. 41).

Benevens het Concertgebouw, uiteraard de meest imposante realisatie, werden nog drie belangrijke bouwprojecten in het kader van Brugge 2002 uitgevoerd. Daar het drie boeiende constructies betreft die het erfgoed op een eigenzinnige en authentieke wijze verrijken, besteden we er hier aandacht aan.

Brugge over de Coupure van Jürg Sonzett

De stadswallen die de historische kern van Brugge omringen, zijn een geliefde plaats voor de Bruggelingen om te wandelen en te fietsen. Door de aanleg van het Coupurekanaal in 1753 werd het circuit onderbroken. Aan Jürg Conzett (1956), een bekende Zwitserse ingenieur, werd gevraagd een kleine brug voor voetgangers en fietsers te ontwerpen.

Volgens Conzett is het ontwerpen van een brug meer dan een zuiver civiel-technische zaak; in aanmerking komen eveneens de architectonische en landschappelijke aspecten.

De Coupure wordt gebruikt als haven voor toeristenboten. De nieuwe brug diende daarom een vrije hoogte van 4 tot 5 meter boven de waterspiegel te garanderen, zodat de boten toegang hadden tot de haven. Het pad ligt op een hoogte van 1,25 m, zodat de brug beweegbaar moest zijn. Conzett koos voor een vindingrijke oplossing: het brugdek zou naar boven opgehaald worden door middel van twee stalen buizen die om hun as draaien.

De verticaliteit van de brugleuningen, de massieve dragende zuilen en de kabels waaraan de brug hangt, kreeg een sterk antwoord door de horizontaliteit van het brugdek en de twee zware stalen hijsbuizen.

Conzett heeft beslist een elegante en intelligente constructie bedacht. Technische precisie, architectonische nauwkeurigheid gaan erin samen met zin voor materiaalkeuze en visuele inpassing in de omgeving.

De heraanleg van het Kanaaleiland

Wie omstreeks 2000 in groep met een bus in Brugge arriveerde, kwam terecht in een ongedefinieerde zone die gelegen was op het zogenaamde Kanaaleiland. Deze aankomst in de toeristisch zo geroemde stad was allesbehalve onthaalvriendelijk. Het lag dus wel voor de hand dat het jaar 2002 de idee opriep de site grondig aan te pakken en een betere onthaalaccommodatie te geven.

Het Rotterdamse landschapsbureau West 8, onder leiding van Adriaan Geuze (1960), kreeg de opdracht het gebied te herstructureren, m.a.w. een project uit te werken, zodat het Kanaaleiland met een genereus welkomstgebaar de vele bustoeristen zou begroeten.

In zijn al genoemd boek schrijft Dubois over de ingrepen op de besproken site: 'Het noordelijke deel van het eiland wordt ingericht als een vestibuleplein, een trefpunt, een oriëntatiepunt op weg naar de stad. Het idee is een verhard vlak in het groen met daarboven een roodgeschilderde grote luifel die geleidelijk overgaat in een voetgangersbrug met een weids gebaar en met een asymmetrisch langstprofiel. De brug anticipeert op de verschillen in hoogte van de oevers. Het bureau Poponcini & Lootens uit Antwerpen ontwierp in samenspraak met West 8 een nieuwe sanitaire accommodatie; een wit rechthoekig volume dat als tegenpool fungeert van de vloeiende beweging van luifel en brug. Met dit project krijgt Brugge een moderne versie van een stadspoort, een plaats waar tienduizenden toeristen voor de eerste maal met Brugge kennismaken.'

Paviljoen van Toyo Ito op de Burg

Toen het idee groeide om voor Brugge 2000 een tijdelijk paviljoen te bouwen, dachten de voorstanders onmiddellijk aan een inplanting op de Burg. Het was de architectenvereniging Archipel die het advies gaf de opdracht toe te vertrouwen aan de Japanse architect Toyo Ito (1941).

De bouwmeester uit het Verre Oosten koos voor een bescheiden, ingetogen project: een uiterst lichte, transparante aluminiumconstructie, waarbij de visuele ervaring met de lichtomstandigheden sterk varieert.

De brug, 22 m lang, werd geplaatst in de lengterichting van de voormalige kerk Sint-Donaas, bovenop een cirkelvormige, ondiepe waterpartij

met een straal van 11,5 m. De lichte constructie heeft een U-vormige doorsnede, is zelf 15,4 m lang en 6,3 m breed. Met de aan- en afloopvlakken wordt de totale lengte dan 22 m.

De aluminiumwanden zijn opgebouwd met aan elkaar gelaste fragmenten en vertonen de vormen van een honingraat. Gesloten ovaal vlakken doorbreken de eenvormigheid van het honingraatmotief. Transparante platen in polycarbonaat zijn aan de buitenzijde bevestigd en versterken de lichteffecten en de reflecties op het water. Dankzij de ingewerkte kunstverlichting krijgt het paviljoen 's avonds een feeriek aanschijn. Dat wordt nog versterkt door de waterpartij die de indruk verwekt dat de constructie zweeft. Het paviljoen getuigt van een grote poëtische gevoeligheid en van zin voor verfijning en dematerialisatie. Wellicht stelde het te hoge eisen aan de receptie van de Brugse bevolking, want van de drie hier besproken realisaties, gebouwd naar aanleiding van Brugge Culturele Hoofdstad 2002, bleef het voor vele stadsgenoten het voorwerp van protest en contestatie. Dat het op de Burg geplaatst werd, een historisch erg gevoelige plek, droeg bij tot de afwijzing. Nu het, tien jaar later, verwaarloosd en beschadigd, veel minder aantrekkelijk oogt, zien de tegenstanders hun kans schoon om te roepen: die rommel afbreken.

Laten we hopen dat de progressieve vleugel het haalt en dat de nodige geldmiddelen worden gevonden voor een grondige renovatie, zodat het paviljoen al zijn vroegere gratie, poëtische verfijning en subtiliteit terugkrijgt. ■

Het Kanaaleiland

Het Kanaaleiland

*De Coupurebrug
(Günther Conzett)*

*Het paviljoen van
Toyo Ito*

Foto's: Lieve Terrie